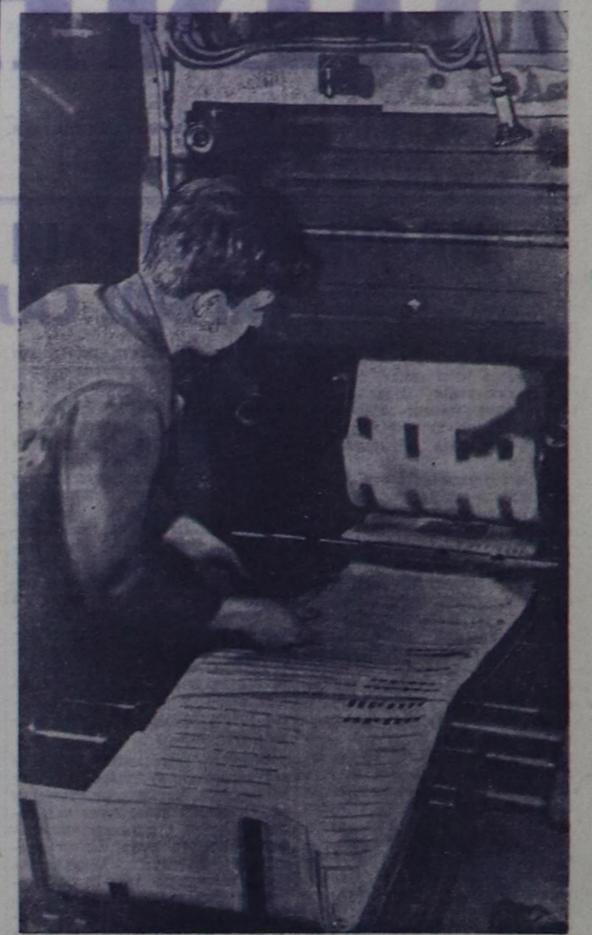

КОМПЛЕКСИЛИГ бригадаларны непередир

МУРНАКЧЫ ДУРЖУЛГАДАН

ӨСКЕЛЕРНИ МУРНААР ДЭЭШ

Бистин чуртун муракты колхоз тарыхта күш-ажалды организаастар талазы-биле чаа чүгү болза хову-да, мал-да ажылды бир дөмөй тандырып турар комплексилг бригадаларны тургусканы болур. Көдө ажыл-агый ажилдакчыларынын Новосибирскке болган зона чөвүлү туралына эш Н. С. Хрушев мында деп чугаалаан: «Күш-ажалды болган бугуруагы организаастарынын чаа хевирин—комплексилг бригадалар болза чер болган техника чалгыс тода катышкан колхоз тургузунуң хөгжүдүзүндө чаа үе-чадага дуулап турар».

Колхоз баштаар черинин, партия организаастарынын болган тускай эртемилеринин инициативизми-биле «Тилелге» колхозка комплексилг дөрт бригаданы тургускан, олар мал болган чер ажылды бир дөмөй кылды турар. Ол бригадаларны тургузар үедө тараа тарымы, сизен кезер черлерин, көдө ажыл-агый культураларын, малды, техниканы, артында күш-ажал шылаар кижилерин бригадаларнын айы-биле хуваап, оларга тус-тузунда бижыктыды.

бир гектардан 15,3 центнер дүжү адынган. Мычаарга колхозта Перфиль Маркович Санаров бригадир-лөөн комплексилг бригадала тараа культураларынын бир гектарындан ортумак дүжү 18,4 центнер, кызыл-тастан—18,6 центнер, а Петр Ильич Крылов бригадирлөөн комплексилг бригадала тараа культураларынын бир гектарындан ортумак дүжү 16 центнер, кызыл-тастан—16,3 центнер болган.

Урезинерин бир гектарга чагарынын нормаларын тодаргайлаар талазы-биле бригадаларга уаг ажыл чоруттуган. Чижээ, бир гектар шөлө 180 кг кызыл-тасты чашкан. Ам эш Санаровтун бригадалык 200 килограммын чажып тараан. Мычаарга ол бригадала өскө бригадалардан дыка бедик дүжүтү өстүрүп алган. Бо болза көрүнүп үнүш-дүжүтүрүндө, өл-шыгындан, урезинеринин сортулган болган шынарлыдан хамаарыштыр урезинерин чагарынын нормалын улам кылай бедилер чү-

да техника эң дөре ажылдагынын турар апарганын мындыг факт херечилеп турар. 15 өлт күштүгү бир тракторга онааштыр бугуруагыл 1961 чылда 545 гектар чымчак чер турган болза, ол 1962 чылда 706,6 гектар чымчак чер болган. 1961 чылда бир автомашинага онааштыр бугуруагыл 37,162 тонна-километр турган болза, 1962 чылда ол 46,134 тонна-километр болган.

Техниканы, ажылдын күжүн болган чепсек-херекселерини шын база рационалдыг ажылгаан чорук продукциянын бот-үезинге чөгүрү салдарын чедирген. Бир центнер тарааның бот-үезин 1961 чылда херек кырында 3 рубль 10 копейкаке ден-нешип турган болза, четче өвөс саналга-биле алдыга 1962 чылда 2 рубль хире болуп турар. Бот-үезини чыгышканы продукциянын өскө-да хевирлеринин айы-биле база болган. Оол-биле кады артылаа ажылдап турар кижилерин ортумак ажыл төлөвири 1961 чыл-биле дензарге өвөзөжөөн, харын көвүдөөн. Ол болза колхозчуларнын материалдыг сонургалыг болган идеяейин бедилеринге дуулап турар күш-ажалды организаастарынын чаа системанын ажыл-агыйга экономика талазы-биле ажылдагынын дугайын бадыткап турар.

Каа-Хем районун «Тилелге» колхозунда комплексилг бригадаларнын ажыл-чорудугагынын анализинден чөгүрү түнөөдөрүн үндүрүшкөн, күш-ажалды мычаар организаастарыныче кичээлге салып, ону бистин республиканын колхозтарына өөренип көрүп, база непередир чугула.

Комплексилг бригадаларнын ажылдын эки түнөөдөрүн барымдаалап СЭПН обкому ол бригадаларнын дуржулгазын, оларнын ажылдында эки чүдөрүн өскө ажыл-агыйларга непередирини шинтирилээни таварылга өвөс. Республиканын көдө ажыл-агыйын улам мый хөгжүдөрүн перспективизми өзүргүрү комплексилг бригадаларны организаастап тургузары бистин ажыл-агыйларыныска калбак ажылдады алдыр деп чугаалаа чөгүрү. «Тилелге» колхозтук кожамында Ленин атыг колхоз күш-ажалды организаастарынын чаа хевирин—комплексилг бригадалар тургузарыныче чөөккү үедө эгелеп кирер деп турар.

Күш-ажалды организаастарынын бо системаныче ажыл-агыйларын шинтирип болза көдө ажыл-агый продукцияларын бугуруагыл дүргө өстүрүнгө, бистин чуртка коммунист нинителди тургузарынын материалдыг баазанын тургузарына дуулаар.

А. БАКУЛИН.

ӨӨРЕНИП АЛГАШ, БОДУҢАРГА АЖЫГЛАҢАР

Каа-Хем районда «Тилелге» колхоз 1962 чылдын январдан өгөлөп күш-ажалды организаастарынын ол системаны непереткен. Комплексилг бригадалар тургузарынын, ол системаны шилчиринини муртунда ажыл-агыйга хову ажылды, трактор-ажылды, трактор-хову ажылды тус-тус бригадалары, мал ажылдыга фермалар турганын демдегеле чөгүрү. Ол бригадаларын, фермаларын бригадирлер, ферма өргөлкчилери, үбүчктерин болган өскө-да айлаң-дугаалдыг кижилер баштап турган. «Тилелге» көдө ажыл-агый артында күш-ажалды организаастарынын айткан хевирин артында улам кылай бедилерини шилчир кылдып турган.

Күш-ажалды организаастарынын өргү хевиринин чепсек чүдөрүн хей. Ол болза хамыктыг муртунда хову-да база мал-да ажылдыга контроль чок болур чорукта чедирип турган. Оон өскө чикетки база көргүзүп болур. Мал ажылдыга ажылдын түнөөдөрүн бедилөөн мал хевиринин санындан база шынарлыгдан, бедилөөнүнүн, кадагалаанынын, оларын фермаларга чедиргенни аргаларында, а о шыкшап дуулаа ажылдарын күтүсөдөрүнө велде ажылдын күжүн үндүрүп бергенден уагу-биле хамаржырын практика көргүзүп турар. Бо бүгү ажылдарын колдуунда-ла хову-ажылдакчылары күтүсөдөр келген. Мычаарга олар боттары ол ажылдарын ийги черинде ажылды деп санап турган.

Хову ажылдакчылары болган механизаторлар мал ажылдын тергеленин ийчаар чедир үнөөсөйин турган чорук мал хевирини өй-шанга чедирип бербес, мал кажааларын чөгүрү өйүндө шынарлыг септөөсө чорукка болговчок-ла чедирип турган. Доктамаал ажылчылар араараш азы өскө-да чөгүрү чылдаган-биле ажылдамай берген үедө (мал өлдөөр, мал хевирини сөөртүп болган өскө-да ажылдар күтүсөдөр) дуулаар ажылчылар тып айып талазы-биле ферма өргөлкчилеринге бергезешкинер болдуруп турган. Оол-биле кады хову ажылдарынын өй-не хайыншыкынын үезинде мал ажылдакчылары хову ажылдакчыларына чөгүрү дууа көргүсөйин турган. Күш-ажалды организаастарынын чаа хевирин—комплексилг бригадаларны тургусканынын түнөөдөрүн ол бүгү чепстерин ажыл-агыйга шуут уузу-каттыгын.

Комплексилг бригада көдө ажыл-агый культураларын тарып өстүрүп, нитинин малын азырап алаар талазы-биле ажылдарын бугу комплексилг күтүсөдөрүнө эргөжөк чугула бүгү чепсек-херекселди, ажылдын күштүгү, техниканы, чердин болган өскө-да чепсек-херекселдерин болуп турар. Мычар бригадала хову ажылдакчылары, механизаторлар, малчылар шушту-ла комплексилг бригаданын бригадиринин чалгыс аай удурууга-биле ажылдап турар. Ол болза хову-да, мал-да ажылдында ажыл-херектерини байдалы дөш, бижыгалаан черин, техниканы, ажылдын күжүн болган чепсек-херекселерини шын база рационалдыг ажылдары дөш колхоз баштаар черинин болган колхозчуларын нити туралынын муртунда бир дөмөй харылаар хулаагелер. Бригадир бригаданын бугу участоктарында ажылды планнап, оон хуу-селдезин организаастап, ол ышкыш илереттерин чепстерин уузуулар хемчеглерин аяп турар.

Бригадалар араарына черин хуу-ваарда черин үнүш-дүжүтүрүндө, участоктарынын ыраак, чогуулаан, көрүнүп механиктиг составында, микроклиматтыг байдаларында хамаарыштыр бригадала бижытлаар күш-ажал шылаар кижилерин болган техниканы барымдаалап турган, хуваалады чоруткан. Чижээ, техниканы мычаар хуваалаан: бирги бригадала—6 трактор, 5 комбайн; ийги бригада—6 трактор, 6 комбайн; үшкү бригада—6 трактор, 5 комбайн; дөрткү бригадала—5 трактор, 5 комбайн. Тараа культураларын мычаар хуваалаан.

Бүгү тараа культуралары (га-биле)	Оон иштинде кызыл-таст (га-биле)
Бирги бригада	1073
Ийги бригада	1088
Үшкү бригада	1134
Дөрткү бригада	1414
	1056
	1067
	1117
	561

Комплексилг бригадаларны ужуру-дуузынын дугайын чугаала-вышаан, «Тилелге» колхозтук дуржулгазынын көргүсөйини ышкыш комплексилг бригадаларын ол чугула артык күштүгү чүдөрүнүн бирөөзи болза күш-ажалды организаастарынын ол хевирин бригаданын ажылдын күжүн, техниканы болган черин өй ажылдыг кылдыр ажылдаар, механизаторларын, малчыларын чөгүрү хову ажылдакчыларынын араарына ажылды тода организаастар артыг берип турары болурун айтыс-ча чөгүрү. Күш-ажалды мычаар организаастаанда оону специализаастар база эки хандыртынар. Колхозчулар болурун кол ажылдадан тоступ апарган үедө оларын ажыл-агыйнын өскө адырларынга, чижээ, хову ажылдакчыларын мал ажылдыга, малчыларын хову ажылдыга ажылдап турар.

Ол болза бүгү ажылдар бригадиринин чалгыс аай удурууга-биле боттанып турар чүгө комплексилг бригадалар барда боттанып арталыг.

Күш-ажалды организаастарынын чаа системаны колхозка боттандыргандан бээр чүгө бир чыл болуп турар болза-да, ол болурун артык күштүгү бадыткаанын, бригадалар-да база нити колхоз-да талазы-биле көдө ажыл-агый продукциянын бугуруагы болган күргөсө сазарында уаг салдарлыг болганын анализ көргүзүп турар. Колхоз 1962 чылда продукциянын колхоз хевирлерин бугуруу талазы-биле планын дыка ажыр күтүсөткен. Сүт бугуруагынын планы 106,9 хуу, дүжүтү — 115 хуу, тараанын—113,4 хуу күтүсөткен. Колхоз көдө ажыл-агый продукцияларын күргөсө сазар талазы-биле бедик көргүзүгөрүн чедип алган. Чижээ, малдын баш азы өстүрүрүнүн планын күтүсөткөшкөн, күргөсө ээт сазар планын 100,1 хуу, сүтүнү—130 хуу, дүжүтү—112,9 хуу, тараанын — 143,7 хуу күтүсөткен.

Оон ангыда, көдө ажыл-агый артында күш-ажалды районун ажыл-агыйларынын иштинден эң бедик дүжүтүрүн алганын демдегелери чугула. Чижээ, 1962 чылда районга тараа культураларынын бир гектарындан ортумак дүжүт 12,4 центнер, оон иштинде кызыл-тасты—12,8 центнер болган болза, «Тилелге» колхозка тараа культураларынын

раларынын бедик дүжүтүрүн өстүрүп алган чорукту хамыктын муртунда ук ажыл-агый нити сортугү тарылгалары бүрүп-биле шилчөөни-биле тайыбырлаар херек. Чижээ, 1962 чылда колхоз кызыл-тастың «Милитрум-553», «Скала» деп сорттарынын урезинерин тараан. Бо чылын тарымы кызыл-тастың бүгү шөлүгө четир «Скала» деп сорттук урезинерин ургал, чажып тарымынын шынаары чедирген. Бойдус-климаттыг тодаргай байдаларын барымдаалап турган, ажыл-агый кызыл-тастың «Скала», «Саратовка-29» деп сорттары моон сонгаар тарымын планнап турар.

Комплексилг бригадаларын организаастарынын, ажылдын күжүн болган техниканы шын ажылдаанынын ачымы-биле тарылганын болган көдө ажыл-агыйнын культураларын ажаап алдырынын хуулааларын дыка кызырап артыг берген. Ол болза ук ажыл-агыйнын байдалында агротехниктиг хуулаалар-биле дүжүп турар. Тараа культураларын аона май 1-ден 15-ке чедир азы 15 тона иштинде чажып тараан. Мычаарга ийги, үшкү бригадалар (бригадирлер эштер Санаров, Крылов) көдө ажыл-агый культураларынын бүгү тарылганын май 24-ке чедир бүрүп доошуп шыдаан.

Ажыл-агыйда шывыла күтүсөдөр ужурулар агротехниктиг арга болза ажыл-агыйга арга-биле бедилөөн ыш катоктор сөөрткөн селка-биле агрегатта черин дескелен ховулаары болуп турар. Ол болза тараа культураларынын урезинерин 6—7 см ханы кылдыр бир дески хөмөр артыг хандырып турар.

чугула дээрин чугаалап турар. Урезинерин чагарынын нормалын доктадып тургузарда урезинеринин чүгө лабораториядан кылган анализин барымдаалайын, оон өзеринин энергиясын база ажыл-агыйга ажыктынын өөренип көрү эргөжөк чугула.

«Тилелге» колхозтун комплексилг бригадалары урезинерин тарылгага бедилөөнүнө онза кичээлге чүгө салып турар. 1962 чылдын чалгында эгелээш бригада бүрүзүгө урезин участоктарын тускайлап берген. Ол участоктарга дензими эң аар, эки урезинерин чажып тараан. Ук участоктарын тараанын эрте хуу-селде апылап ажаар арга-биле ажаап алган.

Колхозта урезинерин тарылгага бедилөөнүн чугула аргазы болза оларын тараа арыглар машиналарга эки арыгларга, агаар-хун чылыгына чылдырып, гранозан-биле ховулаары болуп турар. Бо бүгү болза тарааны чажып тараанынын баштайгы хүнеринде эки салдарын көдөшкөн турар. Оларнын өдүмнери колхозта өскө ажыл-агыйларга болза да элзон эрте үнүп, аарыгларга болган хоралакчыларын ургезээр чорунга ноошуп алыспай турар.

Техниканы рационалдыг ажылдаар соруга-биле колхоз тракторлар орнунга «СК-3» комбайнларын чалгыс селка-биле кады 1962 чылдын тарылгаларына бир-ле дугаар ажылдаан. Комбайнларын тарылгага ажылдаанын эки түнөөдөрүн берген. Мычаарга бо чылдын тарылгаларына 14 комбайнын ажылдаары колхоз баштаар чери шинтирилген. Тарылгалар хосталган тракторлары өскө ажылдаарга ажылдаар. Комплексилг бригадаларын тургусканынын соо-

Комсомолчу прожектор

«Тилелге» колхозта эш Жулевага удуруган комсомолчу прожекторун ажылды көргүзүп болур. Мында ажыл шыгы узерга, аргачылар, ажылдын харылаага чоктар-биле комсомолчулар шыгыг демиселди чорутуп турар.

Чоокта чаа олар боттарынын хана паралазына агроном эш Перминовын шыгыг шүгүчүлөөн. Ол кижини өй-өрүгүн ол чөгүрү шүгүчүлөөн шын түнөөдөр кылдырынын уулу, харын демги хана солунун ор-

«Тилелге» колхозта эш Жулевага удуруган комсомолчу прожекторун ажылды көргүзүп болур. Мында ажыл шыгы узерга, аргачылар, ажылдын харылаага чоктар-биле комсомолчулар шыгыг демиселди чорутуп турар.

Чоокта чаа олар боттарынын хана паралазына агроном эш Перминовын шыгыг шүгүчүлөөн. Ол кижини өй-өрүгүн ол чөгүрү шүгүчүлөөн шын түнөөдөр кылдырынын уулу, харын демги хана солунун ор-

«Тилелге» колхозта эш Жулевага удуруган комсомолчу прожекторун ажылды көргүзүп болур. Мында ажыл шыгы узерга, аргачылар, ажылдын харылаага чоктар-биле комсомолчулар шыгыг демиселди чорутуп турар.

Чоокта чаа олар боттарынын хана паралазына агроном эш Перминовын шыгыг шүгүчүлөөн. Ол кижини өй-өрүгүн ол чөгүрү шүгүчүлөөн шын түнөөдөр кылдырынын уулу, харын демги хана солунун ор-

БӨДҮҮН ИШЧИ

Улуу-Хем районун харылаа конторазында септетки М. Дунгар-оол он алды чыл дургузунда харылаа шүгүтүгүн ажылдап келген. Ол радист мергежиди база чедип алган. Районун колхозтарына, совхозта-

рында дыка хей радио точкалары ол тургускан, Хоорайын, көдөрүн радио, телефон шүгүтүмнери ол үр-кутуп хынап, урезинерин доразан аде кылып турар.

М. БАГАЛДАЙ.

Улуу-Хем районун харылаа конторазында септетки М. Дунгар-оол он алды чыл дургузунда харылаа шүгүтүгүн ажылдап келген. Ол радист мергежиди база чедип алган. Районун колхозтарына, совхозта-

рында дыка хей радио точкалары ол тургускан, Хоорайын, көдөрүн радио, телефон шүгүтүмнери ол үр-кутуп хынап, урезинерин доразан аде кылып турар.

М. БАГАЛДАЙ.

Таңмалык фермазы болгаш ооң кижилери

Кызылдың пассажир АТК-зында бригадалардан болган эвенорлардан ангылаа ажылдын бүрүзү коммунист күш-ажалдыг шалымчы деп бедик аде дөш демисежин турар. Оларнын араарына сасары А. Е. Исеев ажыл шалымчы минута бүрүзү азырап, машиналар септөөсөин дүргө, шынарлыг кылды, күш-ажалга, өрөдөйгө, чурталгага үлгөргө-чижек болуп турар. Ол хей-нитинин даалаларын ак-сөгкөмдөгү күтүсөдөр, билини бедилер-биле келээш шолканын 10 класзына өөренип, орук институтунуң чөвөрүн кирерине бедилөөн турар. Ам А. Е. Исеев сонугаалаа алдар болурудан күш-ажал вахтазына турган, чеди чылдыг бешик чылында улам эки ажылдар хулаагелен алган.

Чоокта чедир-ле Токуну колдуунда-ла анымыр болган балык ажыл-агыйлыг район кылдыр санап чоразан болгай бис. Сөөлгү чылдамызды байлаа дыка өскөрлөгөн. Мал ажылды ам районун экономиказынын чугула адырларынын бирөөзи апарган. Ол мындыг болур-лаа ужуру-дуг. Чүгө дие, Току хевиринин уунарында мал азыраарына кайгамчык таарымчалыг калбак делгем, одар-белчириндиг хову-шынаалар аз-жок хей. Самолет-биле ужуруп бар чоразан кижини бүрүзүгө олар мырынай-ла илден-биле чуруттуруп келди. «Мындыг магалыг черлерге мал азыравай, чөгүм черле каа мал азыраар боор» деп болза доразан-на джинин сагышыга кирип келерин апаа чоразан кижилер билди боор...

Районун ажыл-агыйлары көдө ажыл-агый хөгжүдөзүндө талазы-биле партия биле чазактын директивтиг айтымыкчыларынын күтүсөткөшкөн, боттарына сүткүр болган эгдик малды өстүрүрүнө сөөлгү үедө уаг кичээлгеини салганы чамдык кичээлдер-не тодаргай кестүр. Чүгө «Совет Тыва» колхозта бешин үш кезек сүт-барзан фермаларын организаастатканын болган бо хүнеринге чедир олар улам-ла сайырап турар, мычаарга сүт продукцияларын сайгарылганында колхоз чыл келген туудум-на хей оруданын аяп турар апарган. Ол фермаларын шинтиген эш Черепяга удуруган Таңмалык фермазынын ажыл, амдырлары-биле танышкан керээлдер.

Сөөгү, фотозу И. ЦЕЛИШЕВТИН.

Чоокта чедир-ле Токуну колдуунда-ла анымыр болган балык ажыл-агыйлыг район кылдыр санап чоразан болгай бис. Сөөлгү чылдамызды байлаа дыка өскөрлөгөн. Мал ажылды ам районун экономиказынын чугула адырларынын бирөөзи апарган. Ол мындыг болур-лаа ужуру-дуг. Чүгө дие, Току хевиринин уунарында мал азыраарына кайгамчык таарымчалыг калбак делгем, одар-белчириндиг хову-шынаалар аз-жок хей. Самолет-биле ужуруп бар чоразан кижини бүрүзүгө олар мырынай-ла илден-биле чуруттуруп келди. «Мындыг магалыг черлерге мал азыравай, чөгүм черле каа мал азыраар боор» деп болза доразан-на джинин сагышыга кирип келерин апаа чоразан кижилер билди боор...

Районун ажыл-агыйлары көдө ажыл-агый хөгжүдөзүндө талазы-биле партия биле чазактын директивтиг айтымыкчыларынын күтүсөткөшкөн, боттарына сүткүр болган эгдик малды өстүрүрүнө сөөлгү үедө уаг кичээлгеини салганы чамдык кичээлдер-не тодаргай кестүр. Чүгө «Совет Тыва» колхозта бешин үш кезек сүт-барзан фермаларын организаастатканын болган бо хүнеринге чедир олар улам-ла сайырап турар, мычаарга сүт продукцияларын сайгарылганында колхоз чыл келген туудум-на хей оруданын аяп турар апарган. Ол фермаларын шинтиген эш Черепяга удуруган Таңмалык фермазынын ажыл, амдырлары-биле танышкан керээлдер.

Сөөгү, фотозу И. ЦЕЛИШЕВТИН.

Чоокта чедир-ле Токуну колдуунда-ла анымыр болган балык ажыл-агыйлыг район кылдыр санап чоразан болгай бис. Сөөлгү чылдамызды байлаа дыка өскөрлөгөн. Мал ажылды ам районун экономиказынын чугула адырларынын бирөөзи апарган. Ол мындыг болур-лаа ужуру-дуг. Чүгө дие, Току хевиринин уунарында мал азыраарына кайгамчык таарымчалыг калбак делгем, одар-белчириндиг хову-шынаалар аз-жок хей. Самолет-биле ужуруп бар чоразан кижини бүрүзүгө олар мырынай-ла илден-биле чуруттуруп келди. «Мындыг магалыг черлерге мал азыравай, чөгүм черле каа мал азыраар боор» деп болза доразан-на джинин сагышыга кирип келерин апаа чоразан кижилер билди боор...

Районун ажыл-агыйлары көдө ажыл-агый хөгжүдөзүндө талазы-биле партия биле чазактын директивтиг айтымыкчыларынын күтүсөткөшкөн, боттарына сүткүр болган эгдик малды өстүрүрүнө сөөлгү үедө уаг кичээлгеини салганы чамдык кичээлдер-не тодаргай кестүр. Чүгө «Совет Тыва» колхозта бешин үш кезек сүт-барзан фермаларын организаастатканын болган бо хүнеринге чедир олар улам-ла сайырап турар, мычаарга сүт продукцияларын сайгарылганында колхоз чыл келген туудум-на хей оруданын аяп турар апарган. Ол фермаларын шинтиген эш Черепяга удуруган Таңмалык фермазынын ажыл, амдырлары-биле танышкан керээлдер.

Сөөгү, фотозу И. ЦЕЛИШЕВТИН.

Чоокта чедир-ле Токуну колдуунда-ла анымыр болган балык ажыл-агыйлыг район кылдыр санап чоразан болгай бис. Сөөлгү чылдамызды байлаа дыка өскөрлөгөн. Мал ажылды ам районун экономиказынын чугула адырларынын бирөөзи апарган. Ол мындыг болур-лаа ужуру-дуг. Чүгө дие, Току хевиринин уунарында мал азыраарына кайгамчык таарымчалыг калбак делгем, одар-белчириндиг хову-шынаалар аз-жок хей. Самолет-биле ужуруп бар чоразан кижини бүрүзүгө олар мырынай-ла илден-биле чуруттуруп келди. «Мындыг магалыг черлерге мал азыравай, чөгүм черле каа мал азыраар боор» деп болза доразан-на джинин сагышыга кирип келерин апаа чоразан кижилер билди боор...

Районун ажыл-агыйлары көдө ажыл-агый хөгжүдөзүндө талазы-биле партия биле чазактын директивтиг айтымыкчыларынын күтүсөткөшкөн, боттарына сүткүр болган эгдик малды өстүрүрүнө сөөлгү үедө уаг кичээлгеини салганы чамдык кичээлдер-не тодаргай кестүр. Чүгө «Совет Тыва» колхозта бешин үш кезек сүт-барзан фермаларын организаастатканын болган бо хүнеринге чедир олар улам-ла сайырап турар, мычаарга сүт продукцияларын сайгарылганында колхоз чыл келген туудум-на хей оруданын аяп турар апарган. Ол фермаларын шинтиген эш Черепяга удуруган Таңмалык фермазынын ажыл, амдырлары-биле танышкан керээлдер.

Сөөгү, фотозу И. ЦЕЛИШЕВТИН.

дөвирлери саргара ышталган. Ферма дөрсөн лампалары чедиле, мычаарга өртөн, кежээ мында уулар-тарын ажылдаарына таарымчы чок байлап таваржып турар. Ук ферма транспорт-биле четче хандырыш-маанындан сүт сөөртүгөзүндө саздалыкчылар база болуп турар. Колхоз баштаар чер бо айтырылганын талазы-биле ол фермага дүргө дуулаашса чөгүрү.

Хей сүт дөш мадырыг ажылдап турар ол кижилерин културалдыг негеделеринин хандырылганында, политиктиг кижиздилгезинде база уаг чепстер бар. Анаа кино, концерт көргүзүгөрү кончук ховар болуп турарын анык саанчылар аажок хомулап турарлар. Политиктиг болган экономикаг темаларга лекция, беседалар база кончук өвөш болуп келгени оларнын хомулап турары чөгүрү. Анык саанчы кыстар боттарынын нити билини өстүрүрүн кончук күтөп турарлар, а муртунда анаа ажылдап турган кежээ ки школаны онза чылдаган чокка халганын частыргып деп санаар херек.

Мычаарга Токуну ВЛКСМ комитети, колхозта партия, комсомолдун эке организаастары ол болган өскө-да фермаларда аныктарын коммунист кижиздилгезинин херекчелер, оларнын културалдыг өздүлөзүчү доктамаал кичээлге салып, оларын дөш сагыш салымчыларын күштөдөрү болза, олар улам чедилешкиниг ажылдап

Ч О Л А А Ч Ы

Республика АТК-ынын чылаачы анык коммунист Виктор Ушаковтун иш-ащылы хууд киргузгүлери Любин, Пономарев, Галайно даян шышаа республикада сурагылы чылаачыларындын тудакчон болуп турар. Эмин, Вевр, Мөнгүн-Тайга болгаш еске-даа ыраак чөрлерге бараан сөөртүп алгаш чоруткыш ол ыла-мыла чогуру ай-шамал экирип-бодунга быжылган автомашинаны беким буюрунчулуг амылган турар. Мышык уеде Тожине ав-томашина оруу амыдарда комму-нист чылаачы колонианы баштап алгаш чоруруу мырыяй чачыл апарган. Мурынакы чылаачы бо-чылны чыл планын ноябрь айнык эгезинде күүсөдирин хүлэзип тур-ар.

ВОЛГАГА ТУЛЧУШКУННУН

20 ЧЫЛ ОЮНГА

(Кызылга болган хурал)

Немец-фашисттер ажелдечилерге ууру Ада-чуртуну Улуг дайыннын уеинде Волгага болган улуг тул-чушкуну бүтү делегейге бидинтир. Ол тулчушкунга бистин шеринис тилээи сонда гитлерин Германли-нын шерини ол шип-биле өндөсөйи, уда-дараа аштырышкынарга та-варжык, сөөлдү барын чылаа шаптыргаш, дүтүп берген болгай.

Бо тулчушкунуң удаас болур 20 чыл оюнга холбаштыр чоокта чаа Кызыл хоорайнын шериг комиссар-данын бажыныга хурал болган. Оң киржикчилери майор эш Дулжактин илеткелди улуг сонургал-биле дин-наанар. 1942 чылдын апрельде Совет Армиянын Орбдан муруну талаже турарларын чылаа шап-каш, чуртуну муруну район-нарыннык чиг-эт-биле байлак ту-лавырларын, ылангыч нефть та-лазы-биле байлактыг Бавказты а-желде алып деп сорулган немецтер салган турган. Мычанга Волгоград-ка улуг тулчушкунуңарнын эгел-дөөи ол. Ол тулчушкунуң түнөи чыл дээр, бистин Совет Армия-нын эскерткери дайыннын 330 мың кижиди 22 дивизияларын бтээ-лээ болгаш оларнын кол кезээ тул-чунган, мычаарга 100 муң кире солдаттар турган деп чүве бид-интир болгай. Бо бүтүн илеткелчи тодаргай-биле чутулаан.

Илеткелчи оң-биле кады Совет Армиянын солдаттарынын болгаш офицерлеринин, генералдарынын арас-маандырап чоруктарынын дугайында чижектери база көргүскөн. Оң чамдыктары бо-дур: гвардейки сержант Совет Эвделиянын Мадыри Павлов улуг өзес болук дайынчылар-биле кады дайыннын турар чери-динде бир бажыны өжөп алгаш, фа-шистерни калчаараан, араатанып халдаскынарын 58 хонукта ойтуу-шкан келген болгаш аткаараан. Ам «Павловтун бажыны» дайынчы алдарык уаегери, турсаалды болу берген, оңу бидбес кижя бистин

чуртта чок, капитан Гастеллодун мадырлыг чоруну жуудукчу Ро-галский алаа катаптан; мадырлыг снайперлер: Васильев Зайцев 242, Максим Пассер 236 фашистерни уутууан дээш, оон-даа өске. Оон-биле кады Совет Армиянын ам бо хү-нерде дайынчы болгаш политиктиг белектердер талазы-биле чедикши кичилерин буюрдундук чижектер-биле, бидинтири-биле илеткелчи чугаалап берген.

Волгага болган улуг тулчуш-кунуң киржикчилери, амык уеде бистин республикада амылдан тур-ар шеринни ол хуралга чугаала-ры кончуп солун болган. Ам шериг-ден калышкан старшина эш Шпа-новскийни чугаалап аажок солун. Немецтер бистин шериглерини турар черлеринге хуудустар окта-гылап, бистери коргурдар амы көгү-дөр дээш аны-бүрү хемчегтери ап турганар. Чижээ, «смер бтээ-леткеи силер, дүтүп беринер» дээш хуудустар тардып, мычаар болу-нарда «дымаажанга» чурттаар силер деп алаан-даа тургулаан. Амы чам-дык бистери коргурдар дээш, бом-баларга тускай улуг дааш шимеэн үндүр тускай чүдүр кошпак-даа октап тургулаан. Аажок шимеэн үн-дүр тускай үттерлик демир до-ккалар-даа октап бадырып тургу-лаан. А оларнын бо бүтү кажа-лашкынарын бистин дайынчылар-ымыс тоор эвес, кыжыры каттыр-гыш турар деп, эш Шпановский чугаалаан. Немецтерни Волгоград-ка турган армиянын командирла-кчы Паулюстун шавына чаар парламенттарынын составына чо-раанын эш Шпановскийни чуга-алаан солун болган. Бир полковник кижя баштапкы, бистери—ийи чик машина ишти кижилери, бо-очесовисти алгылап алгаш, чорулу-ган. Шавынага чеде бердвис. Мы-чаарга Паулюс полковник кижя хү-лөп албас мен, дужаалы мээ-биле дөңөжүр кижя хүлөп алып мен

дээш. Мычаарга полковниктык өл дугайын бистин командирлакчысы-ка илеткээр мен дээш, мычанга дедир чоруунак бис. Чедик кел-геш, генералга баштадым алгаш, база-ла чоруутуусу. Паулюстун ка-бинетинге, солдаттар бистер «сто-мааның» байдалга тургулап алды-ыс. Генерал хемелечи дамчытыр чугаалажып турган көрү турду-вус. Оон Паулюс телефон долган: боолаарын соксадынар, офицерлер парадка кедер саяк кептерин кет-килээш, мөзө четкилеп келин деп дужаган болду. Оон үш дөрт хон-ганда-ла немецтер дүтүп берип эгел-дөө. Эңме-дик чок аш, самдар. Хө-рөжөн кижилерниг юбкалары, ар-жымылары-биле-даа шарттынып а-лылаан. Чөгөнчини канчаар силер. Эш Шпановскийни чугаалаанын допчу утказы ол-дур.

Дараазында база-ла Волгага тул-чушкунуң киржикчиси, ам Кызыл-да амылдан турар эш Ведериков чү-ве чугаалаан. Оон хараан орден-нерин болгаш медальдарын дем-дестери долган. Бистин дайынчы-ларынис:

— Базым-даа аткаараас, арты-мыста партия болгаш чон бар, дай-зынын күжү чөлдүрөткөш, оон соонда чылаа шапак каар херек—ди-жир турган деп ол чугаалады. Ка-лач хоорайнын мычан демір улаан-биле каш кат кыдыр кажаалап каан бөдөрүн амык өрткөш, дай-зыны чылаа шапак бис, ол өйдө Калач хоорай чоотунда дайынны бистин бтээлээшкенин тугуу бер-ген ол чүве деп ол чугаалап, оон өске-даа чүдүлери сонургатты. Мычанга дайынчылар балгылаш берген безин, өмнөгөже чоруун-дан ойтаалаш, тулчу артып каар турган.

Дараазында медицина албанын биче лейтенанты турган эш Чер-ноусова сөс алган. Оон чугаалаанын кол утказы алдыга мындагы: гос-питальга амылдан турдум. Волго-град хоорайнын ортузунда школа че-ринге өмнөгөсө турган. Хүлээлге-сиз—кижилерин (дайынчыларын, кырганынын, чаш уругларынын) ты-нын алдыр. Дайынчыларын эң-не дүргөн-биле экирти өмнөөр — кол сорулагыс ол. Мычаарга дайынчы-ларын чугаалаан динчыл турган мен, олар:

— Артымыста — Волга, чер чок, аткаараас бис!— джир турган. Эш Черноусова хуралга алуруш-кан аныктары кыжырган:

— Чуртунуң болунар, эки өөр-нидер, силерге херектиг бүтү чү-дүлери өөренирер, чүге дээр, өд чоң-га херек. Кызылдын аныктарынын му-рунундан эш Хооров чүве чугаалаан, мында диди:

— Бистин улгады берген салга-кчыларымыстың адарын шыкымаас бис. Школачылар эки өөренир, күш-культура талазы-биле дамыр хер-ек.

С. САЛЧАН.

Уш чижек четчир

«Совет Россия» колхозун Влади-ровка суурине күзү, чазын, чай-мыккан чайын хүнерде автомашина баары берге. Суурдан үш километр ыракта дээрбе чанынга машинаны тургускаш, Владимировака чада баштыр таварылгалар бо-ла тургу-лаар. Соинун үрөчкө көвүрү өсө-дө коргунчу.

Балгазы — алаан кам улуг амыл-агыларын, харын республи-калык чамдык райондарын орук харылаанынын бедлери. Тады ра-йонда шаандагы суурларын бирөө-нү. Ол хирезинде чагайжыдылга айтырын мында дыка хождуп турар. Балгазыны таварты хүнде чеже автомашина артыс дээр, олар суур-дун чок кумдузунага беким бо-ла «тапшылаан», чиндиниш балга-зынга кадалган тургулаар.

Бо ийи чижек болза, Балгазын көдө Советтин (кусокон дарагы эш Гулеветин) чагайжыдылга талазы-биле амылдан тайылдыр чокка-ла изерлиг турар. Ажил-херекти бил-

диг башкарып, активне даянган эки амылдан болза, Владимирова-биле Балгазынын кулмчулары ам-гымындан оода чүгээр турар ийи. Ажыл-ыше-даа илгилги, машина-техника-даа камныг болуп турган.

Баз бир чижек, Балгазын көдө Советке хамааржып турар колхозтар-да чоңуну культурулу, ылангыч чү-нар бажын талазы-биле негелдери хандыр айтыртыр база хождуп турар. Чижээ, «Совет Россия» кол-хоз 1960 чылда туткан чунар ба-жынын өскөө ажылаанындан ам Владимировака нитиниң чунар бажыны чок. Колхоз төүндө болгаш фермаларда ол талазы-биле негелде алаан уеаерде улажып келген.

«Революцияны чалыжы», «Со-вет Россия» колхозтарын баштаар черлери, мында партия организаци-лары болгаш Балгазын көдө Совет бо айтырларынын дарыи шиптир-лээрин чон күзеп турар.

К. НАНЧЫР-ООЛ.

Тедакцияга ЧАГААЛАР

ЧИДИГ, ШЫҢГЫ ШҮГҮМЧҮЛӨЛДӨР

Кичээнге салдынган болза...

Малдын баш санын өстүрер, оон продуктууну бедилер дээш деми-седик кол кижилери малчынар болгай. Олар шүүт-ла материалдык чүдүлери буюрун турар кижилер-дир. Мычанга оларнын амыдырал-чурталгалынын хандырылгычыра оңза кичээнге салдынган турар укурду.

Ындыг түрбүзе, Барыш-Хемчик районун «Шекпээр» совхозунун дирекциясы болгаш партия, проф-союз организацилары малчын амылчынарын канчаар амылдан, чурттап турарын, оларнын ханды-рылганы сонургавай турарлар.

Совхозтун малын сөзөс ажык ко-даннарда 200 ажык кижя кышта-галдып турар. Амык уеде малдын, ылангыч хойну оодлашыкты мас-салы-биле эгелей берген. Малчы-нар мал ажылынын байлы дөш боттарынын харылаалык эки бичи-лик, уйту-чынды чок амылдан, чаш малды чидирит чокка камтал ап турарлар.

Мычта-даа төрүүр болгаш чаш малдарнын азыралын, ажаалганын экижидер талазы-биле малчынарга дузаалаар хемчелер мында дыка кошпак. Мал кажаалары чедикше, а бо кыжын дон ыш-биле тутку-лаан чамдык шарааш кажаалаар амылдаткычтар турар. Сиген, су-дла, дус уругуучу уугуулушкынын болуп келген.

Хойжуларнын ажылы бо хүнерде өң берге болгаш чымпышты. Оларда бичи-даа чай чок. Мычанга мал-чынарыг боттарынын дугайында

сагыш салыр, оларнын ажылда-рынга таарычалык байдалды тур-гуулар журутуп болгай. Мычтаарга үш кол сүт-баран фермаларында алек-три чыры-даа, радиопремиктер-даа чок. Солуннар чогуру үеинде келбестен. Кызыл булунар де-ривитимеэн. Малчынарга лекция, беседа кылып бээр дыка ховар-таан.

Аянгыт салбырында 23 өреге-лериниң үжү септетимеэн бажы-нарда, чедик самдар өглерде чурт-тап олар. Дөң-Терезин болгаш Биче-Тей салбырларында бажынын ка-дарчы чок. Аянгытында малчынар-дан Баир, Ламз, Кооп, Биче-оол бол-ган Чечек-оол, Дөң-Терезинде Ча-дамба, Даныш-Белек оларнын өгери чагышкыт постен болгаш толь деп сазындан кылдынган, дедик соок. Ферма ажылчыны эш Дуктүт-Ары боудунуң 14 уругулары-биле кады 16 кижя чурттап турар, а өндө 4 ы-лааны база ажаан турары салып-чованыч. Малчынарга өтүлүр мынты өсөөртү бөрөйи турар.

Кайы-даа салбырларга автолавка барбай турар, херектедик чугула бараанынын салдылаары уугу-телишкенин болуп келген. Малчы-нарга медицина ажылдакчылары келбестен. Културга албан черле-ринин, агитаторларнын ажылдааны турарында малчынар хождуп тур-арлар.

Мал оодлашыкынын үеинде мал эчилеринин талазында мал-чынарга дүргөн дуза чедирери тур-гучу негетиниң турар. Мычаарга

оларга автомашина быжылдатты-маан. Совхозта бар 5 чик, 30 кире чүк машиналарын чалгыс-ла чик, 20 кире чүк машиналар арай боорда ходелип чоруп турар. Фермаларга машиналар чедикши турар. Машина дугайында совхоз директорунга айтырып туртузуп кел-гилеэн малчынар хүнүнү-не конто-рада шыкаралжып тура хүлээл-лөөр фактылар өвөш эвес. Совхоз-тун удуруткучулары болгаш тускай өртемнигери малчынарга ховар барып, оларнын эрежеке чугула херектедери бидеин турар журу-дунда, малчынарнын дилеглери хандырып дыка саздашыкыныг бо-луп келген.

Айтырлары дүргөн шиптир-лөөр, чепестери чогору үеинде эдил алып чугула болгай. Ындыг ажылдык чедикшиден, эртен чы-лын совхозтун 1800 кире баш ма-лы аны-бүрү чыдагылардан өлүп ховар. Төрүүр 100 хойга өвөшүр чүгө 46 хураган ажаап алдынган. Дүк буюдурениң планы күчөстөтмөөн. Малчынар дуга-йында, оларнын ажылынын дуга-йында эки кичээнге салдынган турган болза мыдыг чепестер бол-бас ийи.

СЭПК ТБ-нын март болгаш до-ябрь пленумунын шиптирлениг амыдыралга чедикшигенин боттандыр дөш совхозтун мал ажылында байдалды үндөсүнү-биле өдө тургуса чогуру.

И. НОМБУ.

Кажан ажылдарыл

Январының 20-де, дыштаныр хүн-де болган чүве бо. Дыштаныр хүнде кижилер хоступ болгаш, кадым-да бир солун чүдүрү көрүскөөр, анык хүнерде болуучу четтиктеги бир-де чугула чүдүрү кылып алыксаар болгай. Бо хүн кыргыз болгаш аажок соок болза-даа Кызылдын чурт-талчылары кезөөдөш ишкеш, клуб-тар, кинотеатрлар, библиотекарлар, агитпунктулар болгаш өске-даа култур-чырымышкынын черле-ринче хайы-биле барып турганы чү-гөлөк. Мен база-ла чогувуста агитпунктуге барып, оон солук чүдүрү билип алып деп болаан киж-ам бир.

Ам бир ай бичин ажыт болгаш-ла РСФСР-нин Дээди Советинге бол-гаш чер-чер Советтеринге сонугула-рал болгай, агитпунктулар хаймыш-кынып ажылаан турар укурду, мында чаа болган солун чүдүрү-дө хөй боор деп өөрүшүктү бола-биле хоорайнын шериг комиссарынын бажынында № 19 агитпунктуга че-дик келдим. Мында «№ 19 агитпун-ктун» чарлады кезөөнде азып каан хаалганы барып тыртып кайгай чедир агитпункту бо кире орайга чедир агитпунктумаан. Мыш-бээр көр-гүдөөриге амылдарынын шактары-нын айтык бижик-даа чок. Черле мычаш бо чер агитас-массалыг ажыл-дык төү болуп, амылдан турар дөөренин барымаасы болу деп чү-ве тыппадым.

Хөндүм басырай березеке, иде-гелим өсүмканы, хоорайнын шериг комиссарыныч кыргеш, мында де-журныйдан айтырдым. Ол дежурный тура: «мен мапа хүндөс-даа, кезеж-дө ажылдай бээр кижя мен, бо агитпункт хаая агиттынар чер бо. Оон иштинде солун-сеткүдү, ном-дөптер, дозун-плакат болгаш сонугу-да дугайын чугаалап турар өске-даа чүдүрү чок. Моон агиттынарын, оон эки чөк тып алдырн хей-ле ма-наар боор силер» деп чугаалай-дыр.

Чорук мычар бүтпейн барды. Оон үнүп келген, Пушкин куудум-да орук-тудуг өргөлинин бажыны-нда № 17 агитпункт сагыжыга ки-рип келген. Оон-на херектеэн мате-

риалдарыны тып албас мен бе дөш, мычаар чорутум. Чедик келеримге ажикте улуг кара шооча «бээр кире албас сен» дээшкен, сенче мөр-үдө берген тур. Ам канчаар чүве бо-луп деп бодоп тура, черле сонургаа-нымаан, өпчөк-даа болза, бир сон-гадан харап көрдүм. База-ла демги 19 дугаар агитпункт шыкыш, иш-тинде дериг-шимеде-даа көзүбөс мындыг болду.

Агитпунктундан солун чүдүрү били-лип алып дөш күзөлим мычар бей-лей баара, лөңүм багай башып чампышты. Бо агитпунктуларга көзү, чүве билип алып дөш бо хүнерде

О. ТОВУУ.

Допчу дыннадылар

ЧҮГӨ БЫДЫГЫ?

Улуг-Хем районун «Найрал» совхозунун шээр малы массалык-биле оодлап эгелөөн. Мычтаарга сов-хозтун дирекциясы малдын чаш тө-дүн чүдүрү эш турар малчынарга дузаалаарын хемчелерин чүгө шиптирлөтүлү турарымы. Совхоз-тун кайы-даа салбырыга бажына-рында хураганнар-биле кады чурт-тап олар кижилерин амык уеде бо-луп көрүп болур. Чаш мал ажаап до-руктурар чыгык кажааларын немей туттуругу бээр совхоз директо-ру эш Доржулдайдын малчынар не-геп турар. Оон мыш хойжуларны тускай хөп-биле, чырыкты херек-селдери-биле болгаш керосин-биле хандырбайн турар-дыр силер.

Х. Кунгаа.

БЕРГЕДЭЭШИНДЕ

Бо чорук «УТКА 25 чылы» сов-хозта болуп турар. Чүд дээрге Ко-жайда калдыкыдылга фермазы бар. Мында мал чөми улаген. Инестер өөдлүп чурар апарган. Мында инек-терниң чөм дилеп чоруп турары ка-ракка чарынчыг. Малдын ажаал-дыкы дыка багай. Ийи чө баш ийи кирер кажаанын ишти черле кай-гамчык: оон соңгалары чырык эр-тирер аргажок кыдыр муңгалдык дошталы берген, кажаанын иш-ти кажанын хөвөөр ашпатынмаан, ханалары чоржагар-чоржагар дош-тарам.

Кузун маана 190 баш илек тур-ган. Оларны өй-тап кыштагалдык болуп турган. Мычтаарга совхозтун

АВТОРНУН КҮЗЕЛИ

Танды районун «Совет Россия» колхозунун агитпунктунда дараа-зында чепестерин көдө бижикчи С. Сюрюн бижкен:

Колхоз чакыс хову ажылдарыга дыка оожум белектерин турар. Мыч-тага чедир үрезин аргылашыкны өгөлөөн. Тарыла шөүнде өдөк-шилдык болгаш хар мырындыр-шыкыны чорувай турар. Артедь-дин Чагытайда хову бригаданында 60 тона арай, 200 тона кыер-чөдөс изөөш, ажааладан үнөй-лей берген. Техника септелгенин тешип оожум. Ол чепестери ууткаар талазы-биле аргылакчы ажылды күштелдирер күзөлдө ав-тор илереткен.

Ажылды сергедир

Каз-Хем районун «Октябрь 30 чылы» колхозка ийи чыл мурунунда эш А. Дмитриевке баштапкы улусчу дружина тургустунган чүве. Колхозчулар боттарынын дружина-зынга улуг-биле илеген-даа турган, а дружиниктер хей-нитиниң ко-рум-чуруму камгалаарына иде-гейлиг кыргыжыне бекен турган. Мычтаарга улусчу дружинанык шавы шуут ажыл кылбастаан.

1962 чылды безин ап көрөөр, дружиниктер боттарынын ажыл-дерениң дугайын чугаалажып, ху-ралдан чыгыр херек чок, чангыс-даа катап дежурныйлап көрбөс. Мычтаарга колхоз девиэскеринде ко-рум-чурум үрөөр, аргалаар чорук-тар чок деп чугаалап болбас. Харин мындыг чоруктарын бар болуп тура-рында колхозчулар ам дружиник-тер кайла, бар бе, чок бе? джик, чөптү негелден салып турар.

Хей-нитиниң корум-чуруму камгалаар хүлээлгелиг дружинанык ажылы удурунун эш Дмитриевке канчап дагып берген чүве ийи. Ол дээрге чүгө хей-нитиниң даа-

ганы багай күүсөдип турар эвес, харын боудуну буюрутуени ажылы бөзип орта кылбас кижя болгай. Анык баштапкы кыдыр мындыг ба-рымдаларын көргүзүп болур. Эш Дмитриев колхозта өрткө үдүр ко-манданын командирин хулаагелди. Ол киреде өрткө удуу камгалаанын кандыг-даа хемчеглери боттандыр-байн турар.

Колхозка кукуруга өстүрениң херөөн база-ла Дмитриевке идеген турган. Ол анык кылып ажылдаардан туржук, бодуну таразы-биле үгөш, колхозтун электростанциязыга мо-тористен кирип алган. Анык дээрге станция эрежелгичи эш Маслов, моторун ары-саяк тургузарын оон негей бээр, ол Маслов-биле таар-ышпас-тыр мен дээш база үнүп алган.

Мындыг кижиге дружина ажылы ишкеш чугула ажылды көрө-тура-ла дагып каарга ажыл-херек бүтпөс болбайн канчаар. Федорова суурда улусчу дружинанык ажылынын дарыи сергедирин колхозчу чон манай тур.

Н. ТАМБА.

Чүткүлдүүн көргүскөн

Иван Стрехов «УТКА 25 чылы» совхозтун Арыскан сүт-баран фер-мазынга саянчылап киргенден бээр үр болбаан. Чамдык саянчылар оңу «Кайын саянчылап шыдаары, оңа» деп бодан тургулаан. Ол, каш-ла хүнер иштинде болуп херек кы-рында эки саянчы кыдыр көргүскөн.

Оң дүргөн мергежиң ажылда-рынга дуржулгалык саянчылар Дол-чаыма биле Мария олар дулаан. Ажылга чүткүлдүүн ол боо база көргүскөн. Эш Стрехов амык уеде саянчылавышпаан, 30 бызаалары ажаап турар.

Ол салбырынч тудугулары Ф. Чолак-оолдун удуругулары-биле Божайда бүрүлөстүтүп илек ферма-зынын уугу 35 метр, дооразы 10 метр ийи кажааларын чоокта чаа тууш эгелөөн. Кажааларын бирээ-зиниң тудуу ам доостур чооктулаан. Тудугуларынын арында Сат Мөң-ге, Алексей Шижин-Нава, Тулуш Мыдыра олар өң дээр амылдан тур-арлар.

Н. ХАНДЫВАА.

Чедишкыннерин хөлегезинде

Барыш-Хемчиктин көдө ажыл-ишчилериниң культуруг амыды-рал-чурталгалын экижидер талазы-биле чамдык ажылдарын кылгы-лаан.

1962 чылда «Шекпээр» совхоз-тун Дөң-Терезинде сүт-баран фер-мазынын төвүн электри чыры-биле бүрүн хандырган. «Мурынак» кол-хозтун баштаар чери (даргазы эш Кудурукай), мында партия органи-зациасы (секретары эш Олчей) кол-хозчу араатарын культуруг амы-дырал-чурталгалын экижидер дээш элөөн ажылдарын кылган. Колхоз бодуну күсөли-биле школянын, клубтун, өмнөгө салдырынын, ма-ганизиниң, столованың дегем туду-ларын туткан. Суурда чунар бажың амылдан турар, бүтү чурталга ба-жыныры электрижиктиңиң, радио-биле хандырылган. Бо чылын фер-маларга болгаш ыракы ордоларда 32 чурталга тудуларынын, көдө библиотекедин тудуларынын тууды планда кирген. «Мурынак» колхоз-тун төүндө агар полктиванын 7 бөлүмүери бар, база экономиканын, агрозоотехниканын, бажың ажылы-нын, бот-тыныгыр уран чүдүлдүр бөлүмүери амылдан, оларда хөй санын кижилер хаара туттулган, ол ишкеш 8-ке чедир класстарыг кезээни школадыг.

Мыдыг болза-даа районун амыл-чы чондарын культуруг амыды-ралын хандырылгында улуг чег-терлер бар. Колхозтада, совхозтарда хөй-хөй малчынар ам-даа соок өгө-дө чурттавышаан, чамдык мал-чынарын бажынары кышка багай септеттинген. «Шекпээр» совхозтун Суг-Казалда сүт-баран фермазынын 22 өргөлеринде 18 өг-бүдө өг-лөрдө чурттап турар. 1962 чылдын сентябры бо чылдын эгезинге че-дир ол фермага чангыс-ла катап ки-но көргүскөн. Солун, сеткүлдерин чаа мерелери доктаамал келбес, бо чылдын эгезинде бээр олар солун-сеткүдү албаан. Фермада электри чы-рымы багай, радио чок. Эртен чыл-дын сентябрыда маана зоотехника эр-темин өөренир бөлүмүнү (башкымы зоотехник эш Хирдиг-оол) органи-застан турган, ол бөлүмү чангыс ка-тап кичээл кылгаш, өөредилгени оон ийи ара сөксаткан. Ферманын ары-шевер байдалы багай, чурталга ба-жыныларын ишти шукатура чок, чугайлытымаан, демір печка-лык, чунар бажы чок. Лекция, бе-седаны ховар организастан турар.

«Барлык» совхозтун малчыны эш Бекетян өг-бүдө хөй, олар соок өг-дө чурттавышаан. Районун чамдык мал

